

**УДК 37.016:33
ББК 74.263.9
Г 67**

Рецензенти:

- Ю.В.Бицюра** – старший викладач кафедри економічної теорії НПУ імені М.П.Драгоманова, вчитель економіки Фінансового ліцею м. Києва
Г.В.Думанська – вчитель-методист географії та економіки, методист інформаційно-методичного кабінету управління освіти Хмельницької міської ради
О.А.Юхимович – вчитель економіки НВК №10, м.Хмельницький

*Схвалено комісією з економіки Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(протокол №1 від 9.07.2011 р.,
лист №1.4/18-Г-658 від 20.07.2011 р.
Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України)*

*Видання відповідає Державним санітарним правилам і нормам,
 затвердженим Постановою №9 Головного державного
 санітарного лікаря України від 01.03.2002 р.*

Горленко Г.О.

Г 67 Практичні роботи з економіки для учнів 11 класів (рівень стандарту) / Г.О.Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 28 с.
ISBN 978-966-496-200-8

Посібник містить 7 практичних робіт, передбачених чинною програмою «Економіка» для учнів 11 класів усіх профілів навчання, які вивчають економіку на рівні стандарту.

**УДК 37.016:33
ББК 74.263.9**

ISBN 978-966-496-200-8

© Горленко Г.О., 2011
© Аксіома, видання, 2011

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

Структура споживання родин з різним рівнем доходів

МЕТА:

- навчитися аналізувати зміну структури витрат домогосподарств залежно від розміру доходів;
- побудувати стовпчикову діаграму на підставі табличних даних;
- порівняти рівень життя в різних країнах відповідно до закону Енгеля.

ХІД РОБОТИ

Закон Енгеля

У XIX столітті німецький статистик Ернст Енгель дослідив залежність між зростанням доходів населення і питомою вагою витрат на різні потреби. На його думку, чим більша сім'я, тим більша частка всіх витрат виділяється на придбання продуктів харчування. В міру зростання доходів родини питома вага витрат на харчування скорочується, частка витрат на житло, комунальні послуги, одяг може не змінюватися, а питома вага всіх інших витрат збільшується.

Таблиця 1.1.

Структура сукупних витрат домогосподарств України із різними середньодушовими загальними доходами у 2009 році¹
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

Середньодушові доходи на місяць	Усі витрати на одне домогосподарство в місяць, гривень	Відсоток до загального обсягу витрат			
		Продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	Непродовольчі товари і послуги	У тому числі оплата житла, комунальних продуктів і послуг	Неспоживчі сукупні витрати
Усього	2754,1	55,0	32,8	7,7	12,2
до 300 грн	1136,7	70,2	27,1	7,8	2,7
300,01-480	1732,2	71,1	24,9	7,8	4,0
480,01-660	2079,9	65,4	29,0	8,0	5,6
660,01-840	2159,1	61,6	30,7	8,4	7,7
840,01-1020	2299,6	59,7	32,0	8,2	8,3
1020,01-1200	2579,6	57,9	32,8	8,4	9,3
1200,01-1380	2897,7	54,2	33,5	7,5	12,3
1380,01-1560	3183,1	52,8	33,9	7,3	13,3
1560,01-1740	3415,4	51,1	35,1	7,4	13,8
1740,01-1920	3562,5	50,5	35,8	7,3	13,7
Понад 1920	4769,2	41,0	35,1	6,4	23,9

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

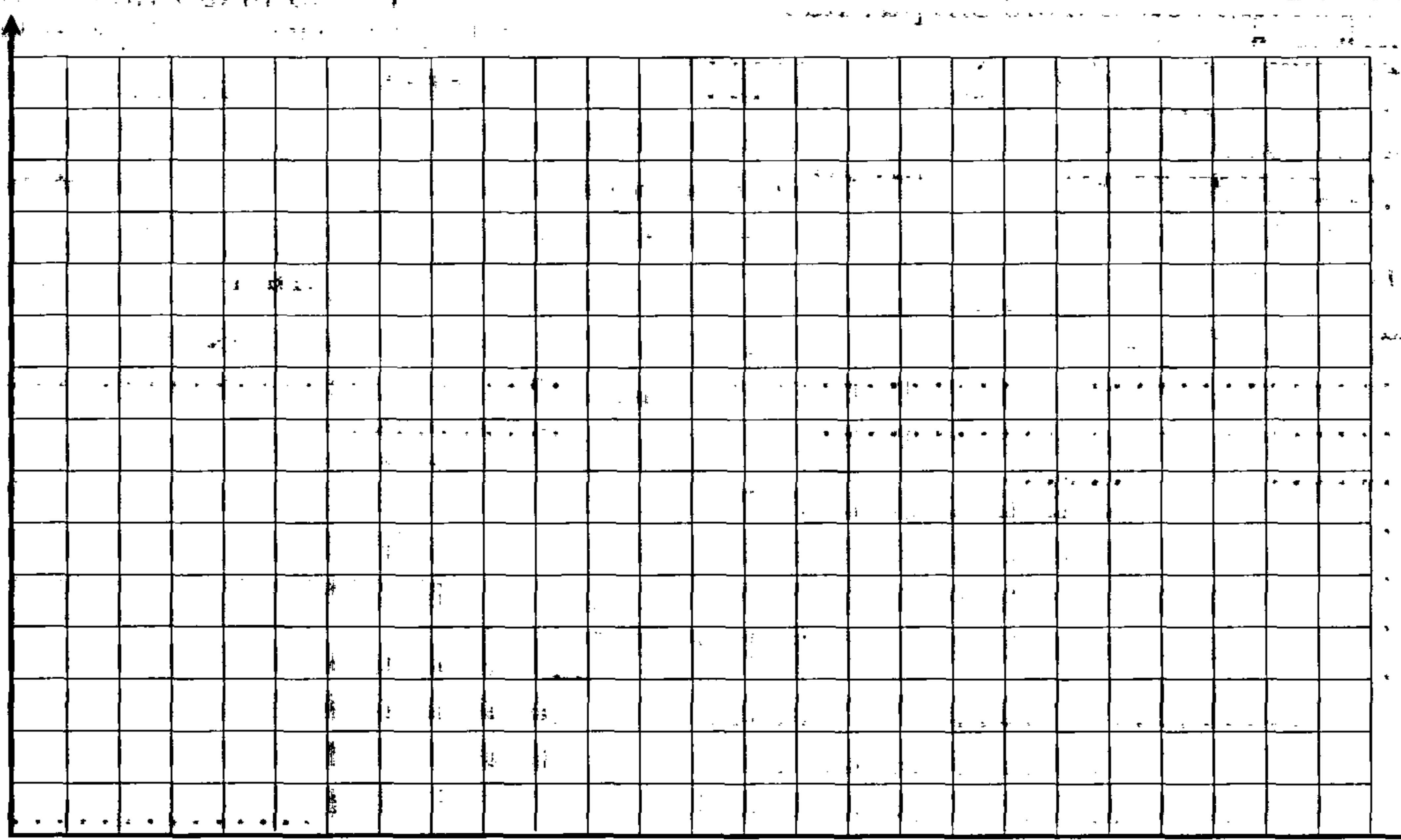
Завдання 1. Проаналізуйте дані таблиці 1.1 і дайте відповіді на питання:

- 1) Як змінюється частка витрат на продовольчі товари українських домогосподарств залежно від зміни доходів?

- 2) Чи свідчать ці дані про те, що бідніші домогосподарства із доходами до 300 грн. на одного члена родини в місяць більше купують продуктів харчування, ніж родини із доходами понад 1920 грн на місяць?

- 3) Чи підтверджує структура витрат українських домогосподарств закон Енгеля?

Завдання 2. Побудуйте стовпчикову діаграму частки витрат на харчування українських домогосподарств з різним рівнем доходів.

Завдання 3. Порівняйте дані про структуру витрат сімей у різних країнах світу, що наведені у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Структура кінцевого споживання домашніх господарств у окремих країнах світу
(у відсотках, середнє значення за 2005-2009 pp.)

Країна	Разом	продукти харчування, напої та тютюнові вироби	одяг і взуття	У тому числі					
				оплата житла та комунальних послуг	меблі та обладнання для будинку	медичні послуги	транспорт і зв'язок	відпочинок, культура і освіта	інше
Велика Британія	100	14,5	5,1	14,9	5,1	8,8	13,7	17,1	20,9
Угорщина	100	23,9	4,7	16,7	5,7	9,9	15,7	14,9	8,5
Німеччина	100	12,4	5,2	19,1	5,7	10,4	13,7	14,0	19,5
Італія	100	15,0	7,9	16,7	8,1	10,4	13,2	14,1	14,7
Португалія	100	19,6	6,7	9,1	6,4	9,3	17,2	16,4	15,3
Росія	100	38,7	11,4	5,8	4,5	7,4	11,3	9,6	11,3
Україна	100	45,4	4,7	9,3	2,2	7,6	8,7	11,2	10,9
Швеція	100	11,8	3,8	21,4	3,4	10,4	11,3	17,3	20,65
Ізраїль	100	17,5	2,9	21,4	6,5	10,0	9,8	19,4	12,5
Японія	100	15,5	5,0	20,8	4,5	10,6	10,3	12,8	20,6
США	100	8,7	5,0	15,8	4,8	15,9	12,0	16,7	21,1

Дайте відповіді на питання:

1) Як відрізняється частка витрат на харчування у високорозвинених країнах світу та в Росії і Україні? Про що свідчить ця відмінність?

.....
.....
.....

2) Чи можна за питомою вагою витрат на харчування зробити висновок про доходи сімей в різних країнах?

.....
.....
.....

Завдання 4. Поясніть, чи справедливе таке твердження: «Кількість товарів і послуг, яку може купити родина, залежить виключно від рівня її доходу».

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

Визначення ціни ринкової рівноваги з урахуванням функцій попиту та пропозиції за ціною

Мета:

- навчитися знаходити рівноважну ринкову ціну та обсяг продаж алгебраїчним і табличним методом;
- будувати графіки попиту і пропозиції товару;
- ілюструвати на графіку дефіцит або надлишок товару, що виникають внаслідок порушення ринкової рівноваги;
- пояснювати наслідки впливу нецінових чинників попиту і пропозиції на параметри ринкової рівноваги.

ХІД РОБОТИ

Функції попиту і пропозиції певного товару на місцевому ринку борошна задані функціями $Q_D = 50 - 2P$, $Q_S = 20 + 4P$, де P – ціна одного кілограма борошна, Q_D – величина попиту на борошно в кілограмах, Q_S – величина пропозиції борошна місцевими продавцями в кілограмах.

Завдання 1. Використовуючи умову ринкової рівноваги, визначте рівноважну ціну P^* та рівноважну кількість товару (ринковий обсяг продаж) Q^* :

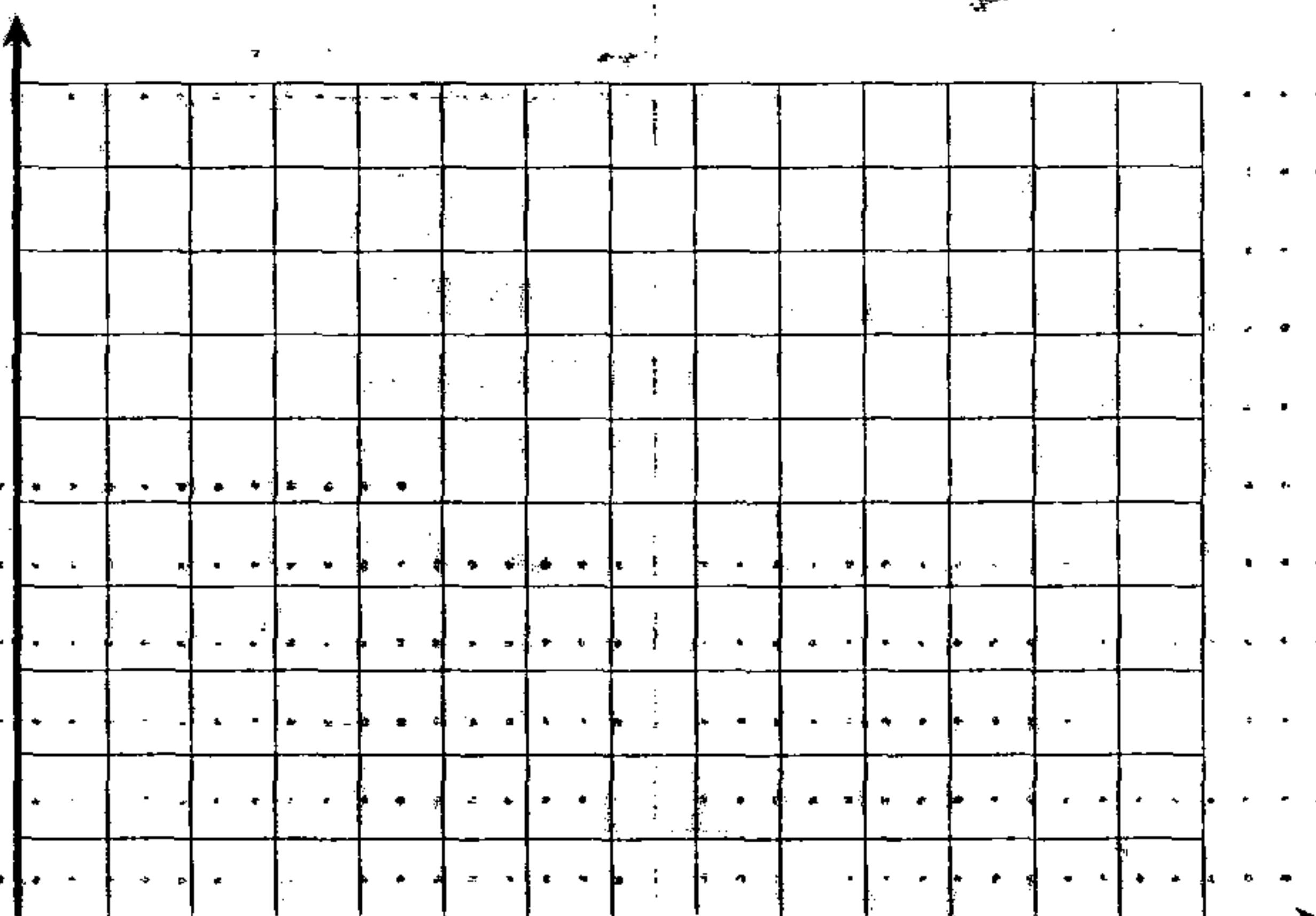
Відповідь: $P^* = \dots$ грн/кг; $Q^* = \dots$ кг.

Завдання 2. Складіть шкалу попиту і пропозиції залежно від ціни і визначте за шкалою рівноважну ціну P^* та рівноважну кількість Q^* :

Ціна товару, (P), грн. за кілограм	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Величина попиту (Q_D), кілограм											
Величина пропозиції (Q_S), кілограм											

Відповідь: $P^* = \dots$ грн/кілограм; $Q^* = \dots$ кілограм.

Завдання 3. Використовуючи дані шкали, побудуйте лінії попиту та пропозиції на графіку, позначте на ньому рівноважну ціну P^* і рівноважну кількість Q^* :

Завдання 4. Визначте алгебраїчним методом, яке явище (дефіцит або надлишок товару) виникне на даному ринку, якщо місцеві виробники або влада будуть утримувати ціну на товар:

A) на рівні 7 гривень за кілограм:

$$P_1 = 7 \text{ грн/кг.}$$

$$Q_{D1} = \dots$$

$$Q_{S1} = \dots$$

$$Q = Q_{D1} - Q_{S1} = \dots$$

B) на рівні 2 гривні за кілограм:

$$P_2 = 2 \text{ грн/кг.}$$

$$Q_{D2} = \dots$$

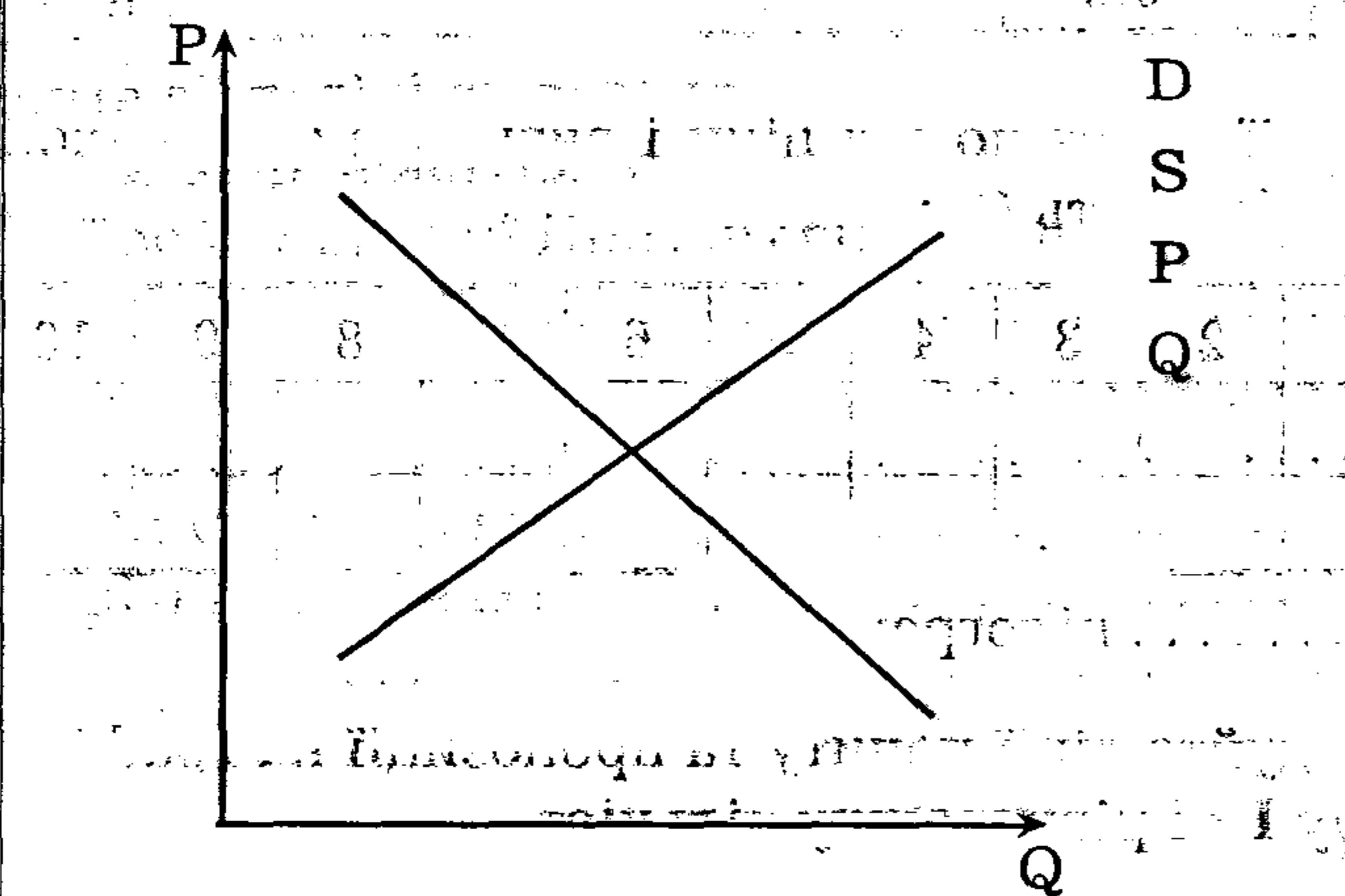
$$Q_{S2} = \dots$$

$$Q = Q_{D2} - Q_{S2} = \dots$$

Проілюструйте явище дефіциту (надлишку) на графіку попиту та пропозиції.

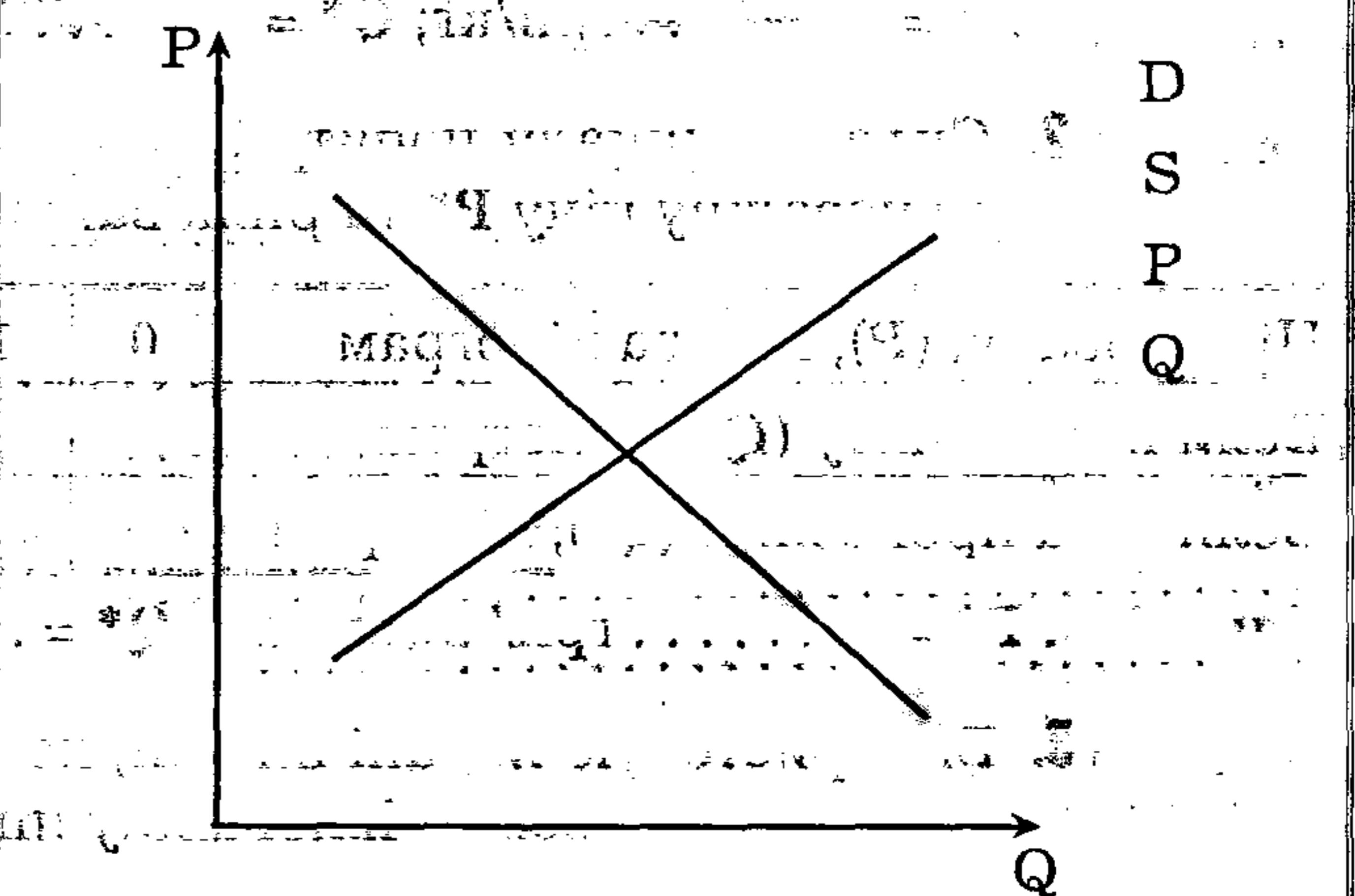
Завдання 5. Визначте зміни попиту D, пропонування S, рівноважної ціни P, обсягу продажу (– підвищення, – зниження, – незмінність) та проілюструйте на графіках відповідні зміни, які відбудуться на ринку борошна внаслідок впливу певних подій:

A). Подія: внаслідок економічного спаду доходи місцевих жителів зменшилися

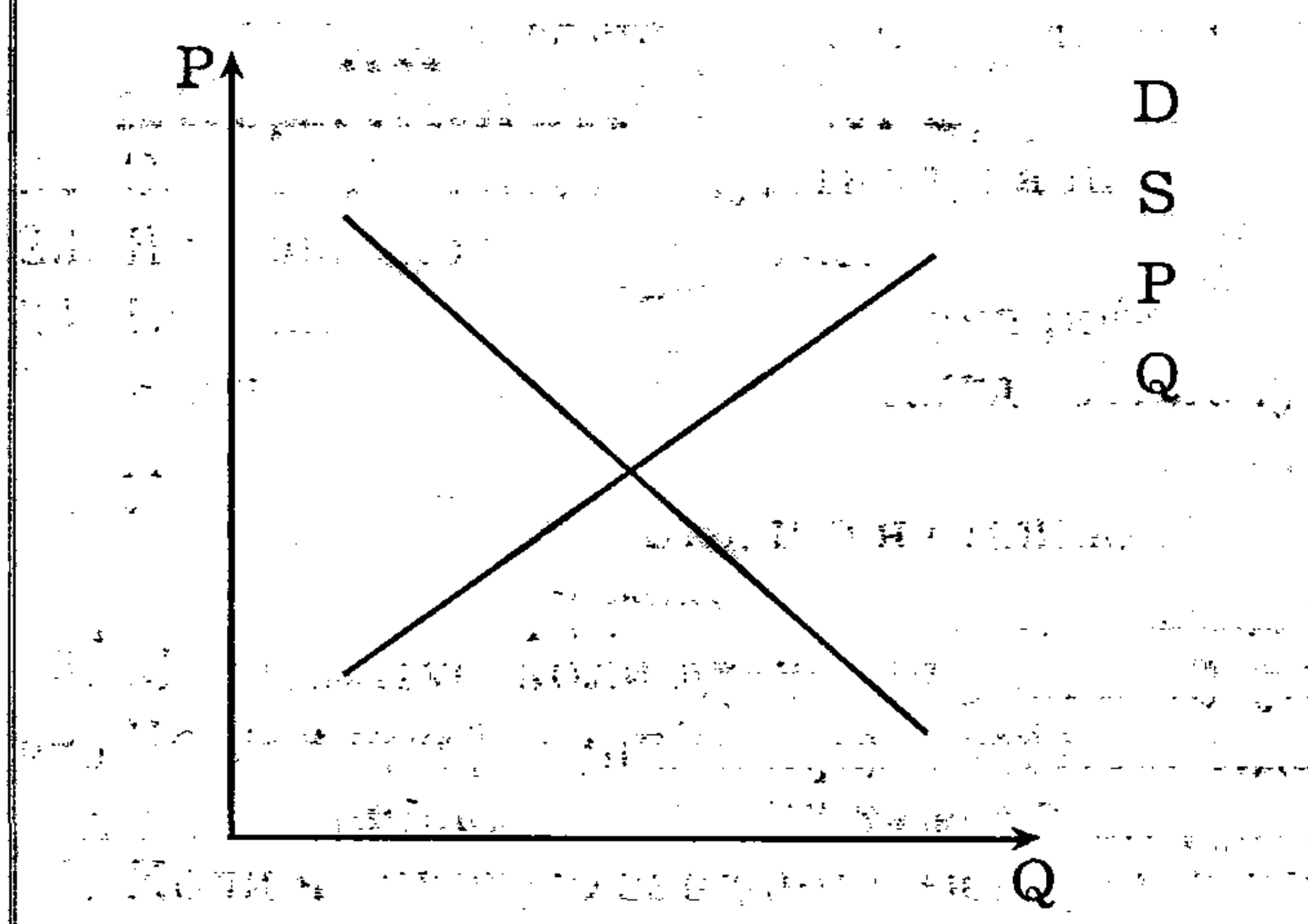
Висновок:

B). Подія: цього року фермери зібрали рекордний урожай зернових

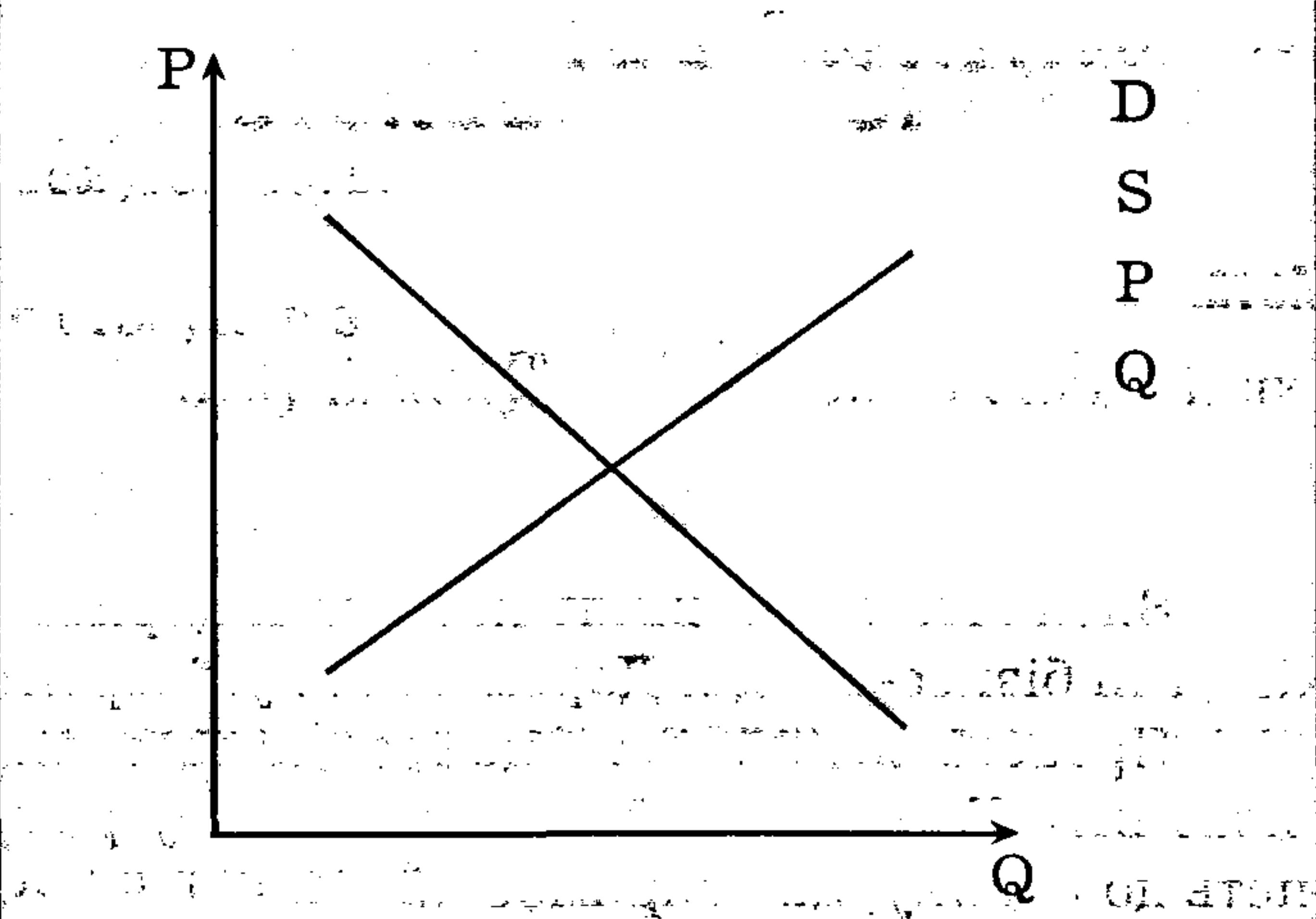
Висновок:

- В) Подія: взимку, коли запаси свіжих овочів і фруктів закінчуються, українці частіше готують вареники, млинці та паляници

Висновок: ...

- Г) Подія: під час спаду в економіці збанкрутівали два старих борошномельних комбінати

Висновок: ...

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

Мета:

Діагностичні

Методична

Визначення особистої здатності до підприємництва

а

б

Мета:

- дослідження індивідуальних підприємницьких здібностей.

ХІД РОБОТИ

Визначте свою схильність до підприємництва з допомогою тесту, розробленого фахівцями бізнес-школи Даремського університету (Великобританія).

Представленний тест – це тест на загальні здібності до підприємництва, який дає змогу визначити Вашу потребу у подальшому розвитку, незалежності, творчі здібності, схильність до ризику, цілеспрямованість.

Інструкція

Тест містить 54 твердження. Прочитайте уважно кожне твердження.

Якщо Ви погоджуєтесь з твердженням, то в бланку відповідей у потрібній клітинці (під порядковим номером твердження) обведіть літеру «А».

Якщо ви не погоджуєтесь з твердженням, обведіть в цій самій клітинці літеру «В».

Якщо з якої-небудь причини Ви не можете повністю погодитися чи не погодитися з певним твердженням, спробуйте вирішити, до чого ви більше схиляєтесь: погодитися чи не погоджуватися, та обведіть відповідну літеру.

Будьте відвертими. Краще давати ту відповідь, яка першою спаде на думку.

Опитувальник

1. Я не проти виконувати нецікаву роботу, якщо вона добре оплачується.
2. Коли я визначаю для себе цілі, я обираю переважно важкі цілі.
3. Я не люблю робити щось нове та нетрадиційне.
4. Здібні люди, які не досягають успіху, зазвичай не використовують шансів, які їм надаються.
5. Я рідко мрію.
6. Зазвичай я відстоюю свою точку зору, якщо хтось зі мною не погоджується.
7. Ти або щось вміш, або не вміш, зусилля тут не мають ніякого значення.
8. Подекуди людям здається, що мої ідеї є незвичними.
9. Якщо я б хотів зіграти в азартну гру, то зіграв би в лотерею, а не в карти.
10. Мені подобаються важкі завдання, які розвивають мої здібності, а не ті, що мені легше вдаються.
11. Я надаю перевагу роботі з помірною гарантованою оплатою, ніж роботі, виконання якої може принести збитки, якщо в мене щось не вийде.
12. Я люблю робити те, що мені до вподоби, не хвилюючись про те, що подумають інші.
13. У більшості випадків, якщо людям щось не вдається, то це пов'язано з невезінням.
14. Мені подобається пізнавати щось нове, навіть якщо це пов'язано з доланням труднощів.
15. Якщо в мене виникають проблеми з виконанням завдання, я його відкладаю і переходжу до іншого.
16. Якщо я планую, то завжди виконую накреслений план.
17. Мені не подобаються раптові зміни у моєму житті.
18. Я пішов би на ризик, якщо шанси на успіх були б 50:50.

19. Я більше розмірковую про теперішнє і минуле, ніж про майбутнє.
20. Якщо у мене виникла б гарна ідея, як заробити гроші, я позичив би необхідні кошти для того, щоб її втілити.
21. Працюючи у групі, я не проти того, щоб дати можливість кому-небудь керувати процесом.
22. Загалом люди отримують те, на що вони заслуговують.
23. Я не люблю здогадуватися.
24. Важливішим є добре виконана робота, ніж стосунки з людьми.
25. Я отримаю від життя все те, чого я хочу, якщо буду виконувати накази тих людей, які мною керують.
26. Інші люди вважають, що я ставлю багато запитань.
27. Якщо є можливість поразки, я не буду ризикувати.
28. Мене дратує, коли люди не приходять вчасно.
29. Коли я приймаю рішення, мені необхідно мати всі факти, незалежно від того, скільки часу буде необхідно витратити для цього.
30. Коли я виконую завдання, мені рідко потрібна допомога.
31. Неможливо досягти успіху, якщо ви не знаходитесь у відповідному місці в потрібний час.
32. Мені до вподоби виконання різноманітної роботи, ніж дуже добре виконувати одну роботу.
33. Я краще б працював з людиною, яка мені подобається, але не дуже справляється зі своєю роботою, ніж з кимось, хто мені не до вподоби, хоча є гарним професіоналом.
34. Успіх – це результат важкої праці і не обов'язково пов'язаний з везінням.
35. Я люблю працювати за звичними схемами, не випробовуючи нові методи.
36. Перш ніж прийняти важливе рішення я дуже швидко зважую всі «за» і «проти», не витрачаючи багато часу на роздуми.
37. Я краще працюватиму як член команди, ніж братиму відповідальність на себе.
38. Я краще використаю можливість, яка зможе покращити ситуацію, ніж робити те, що мені буде подобатися.
39. Я роблю те, що від мене очікують, та дію згідно інструкцій.
40. Для мене досягнення того, чого я хочу, мало пов'язане з везінням.
41. Мені подобається, коли мое життя є організованим і спланованим.
42. Коли я зіштовхуюся зі складним завданням, я більше думаю про успіх, ніж про можливу невдачу.
43. Я переконаний у тому, що усе те, що відбувається у моєму житті, значною мірою визначається іншими людьми.
44. Я можу впоратися з багатьма справами одночасно.
45. Мені важко усвідомлювати залежність від послуг, наданих іншими людьми.
46. Я рано встаю, пізно лягаю та не їм, якщо треба виконати певну роботу.
47. Те, до чого ми звикли, краще, ніж щось невідоме.
48. Більшість людей думає, що я впертий.
49. Невдачі людей рідко є результатом поганого планування.
50. Інколи в мене виникає стільки ідей, що я не знаю, яку з них обрати.
51. Мені легко розслабитися під час відпустки.
52. Я отримую від життя усе те, що я хочу, наполегливо працюю над цим.
53. Мені легше адаптуватися до змін, ніж дотримуватися рутини.
54. Мені подобається розпочинати нові проекти, навіть якщо вони є ризикованими.